

ОБРАЗНО-СИМВОЛІЧНЕ ПАННО ПОЕЗІЇ ЮРІЯ ЛИПИ ВОЄННОГО ПЕРІОДУ

В українській літературі творчість Юрія Липи – непросте й синтетичне явище. Їй притаманна відповідність відносно всіх залежних від автора параметрів мистецького синтезу. Синтез ліризму, музики та малярства є органічним, відтак, відбувається реалізація музичного покликання та вродженого малярського хисту автора, самобутнього поета, що дозволяє вповні здійснити компенсацію за допомогою музичного та малярського відчуттів, за відсутності професійної художньої освіти, а також за умов відповідного спрямування в літературній практиці. Намір Юрія Липи щодо синтезу лірики із іншими видами мистецтва, що є суміжними з белетристикою, постає цілком свідомим, оскільки є пов'язаним із письменницькою потребою в якомога повнішій самореалізації.

А тому **актуальність** нашого дослідження зумовлена необхідністю висвітлити аспекти образності та символічності поезії Юрія Липи так званого воєнного періоду, а також проблемами поетикальних особливостей ліричної спадщини митця у процесі становлення національної художньої словесності українців як європейців у периметрі ХХ століття.

Мета дослідження полягає в системному й послідовному осмисленні образно-символічного втілення боротьби в поезії Юрія Липи, що інтерпретована синтезом лірики із видами мистецтва.

Досягнення мети можливе після реалізації таких **завдань**:

- 1) визначити ознаки підрядності, підпорядкованості концепції символізму в поезії Юрія Липи;
- 2) описати генезу інтермедіальності в літературі в цілому та її місце в поезії Юрія Липи;

3) охарактеризувати специфіку образно-символічного втілення боротьби автора.

Об'єкт дослідження: поезія Юрія Липи.

Предмет дослідження: образність, символічні домінанти творчості, природа і характер поезії письменника.

Джерела дослідження: в аналізі образно-символічного втілення боротьби в поезії Юрія Липи відштовхуємося від теоретико-літературних праць та літературознавчих досліджень поезії руху опору Світлани Маценки [5], Ореста Мацяка [6], Ярослава Мельника [7], Василя Яременка [8], Ірини Зелененької [1] та ін.

Ознаки підрядності, підпорядкованості концепції символізму, мистецьким системам музики чи малярства знаходять свій вияв у тому, що Юрій Липа у своїй творчості послуговується власне синтетичними способами, аби позначити ліричний твір специфічними суміжно-мистецькими ознаками. Тобто для того, аби ліричний твір характеризувався моносенсорністю, пов'язаною з музикою чи малярством, автор витворював у ньому перевагу, представлену звуковими чи зоровими лексемами [8]. Поверховість кольору забезпечувалася шляхом прямого називання самого кольору чи того, хто чи що є його носієм. При створенні статичних образів Юрій Липа вдається до вживання слів, значення яких указує на пасивну дію [8].

Глибинне зацікавлення музикою передається автором через описи, базовані на сприйнятті чи виконанні музичних творів як виразників внутрішніх станів ліричного героя поезії Юрія Липи. Намір поета до виконання синтезу своєї лірики із видами мистецтва, що є суміжними, на нашу думку, постає цілком свідомим, оскільки є пов'язаним із наявною в кожного митця потребою в повній самореалізації [5].

Із огляду на те, що інтермедіальні процеси перебували на етапі становлення, в епосі античності легко виявити всі три типи інтермедіальності [4, с. 248]. Оскільки мистецтво багато в чому ще було синкретичним, або ж намагалось

повернутися до синтезу, що поступово втрачався, у літературі Стародавнього Світу наявно безліч прикладів інтермедіальності, особливо в формі екфрасису, що дає нам підставу говорити про поширення конвенційного і референційного типів інтермедіальності. Оскільки основні сюжети були міфологічними й особливо цінувалися сучасниками, багато з них були відображені не тільки в літературних формах, але продубльовані в живописі, фресках, розписах ваз, скульптурі, ставши, таким чином, об'єктом нормативної інтермедіальності [3, с. 310].

Досягненням епохи античності стало те, що саме в той час виникли й були зафіксовані в літературних формах практично всі базові сюжети мистецтва, які стали основою для різних типів інтермедіальності в усі епохи розвитку світового мистецтва: під їх впливом розвивалося мистецтво в імперії франків, а з початком археологічних розкопок в XIV столітті набуло розвитку й мистецтво Італійського Ренесансу, а потім і європейського класицизму [6, с. 12].

Характерною рисою середньовічної культури стало те, що роль медіума-домінанти взяло на себе зодчество, але тут ідеться не просто про архітектуру, а про зведення сакральних для християн будівель – церков, соборів, храмів, базилік, хоча варто відзначити, що найбільшою мірою середньовічні схоласти цінували музику, як прагнення до вічної гармонії, звівши її на п'єдестал разом із літературою-поезією [5, с. 310].

Художній світ XVII століття, що еволюціонував із Епохи Відродження, був позначений суперництвом, а іноді й паралельним розвитком чотирьох художніх напрямків і естетичних систем – маньєризму, бароко, рококо і класицизму, кожен із яких спирався на власну естетичну систему: якщо перші три напрямки сприймали мистецтво кризово і обрали домінантами живопис, зодчество і ландшафтну архітектуру, то класицизм став епохою нормативного мистецтва, віддавши пальму першості театру і зробивши серйозну спробу відтворити синкретичне мистецтво античності [7, с. 34].

Межа XIX і XX століть характеризується загострено-кризовим сприйняттям синтезу мистецтв, подібно до інших попередніх перехідних епох – маньєризму й бароко, романтизму. На перший план виходять два мистецтва: мусичне – література, технічне – живопис, які стають головним конвенційним типом синтезу епохи [1].

Інтермедіальні дослідження в літературознавстві були започатковані наприкінці минулого століття і досі лишаються достататньо новим напрямом інтертекстуального аналізу, увага якого зосереджується на взаємодії авторських свідомостей і художніх текстів. Очевидно, що інтермедіальність – це певний метод наближення реципієнта до тексту і навпаки [8].

Розгляд інтертекстуального простору творів Юрія Липи дає підстави констатувати, що український митець був відкритим для серйозного творчого діалогу з європейським мистецьким середовищем, із минулим, із теперішнім, із майбутнім, що пов'язував із глибокою вірою. Наводимо приклад із поезії, належної до останньої прижиттєвої збірки лірики «Вірую»:

*Ввійди до церкви. Різноколірово
Горять серця довокола, плинуть гимни в світлі.
Стань – наче в райдузі, і жди, мов наречений,
Котра хвилина – брама.
А, пізнавши, – йди
В відчиненість Відвічного й Нового.
То – нагорода днів твоїх.
То – дар найвищий [2].*

Поезія Юрія Липи міцно насичена історизмом. Поетичні твори автора пронизані духом історизму, самий дух героїчних діб української історії. І звідти її незвичайний тон.

Отже, митець (маємо на увазі будь-якого митця – артиста театру, письменника, музиканта, маляра тощо) живе, розвивається і творить в одній «культурній тканині» (уявимо для цього весь масив текстів як тканину, де кожен

твір – це її маленький клаптик) і усвідомлено чи неусвідомлено цитує своїх колег та попередників.

Юрій Липа, який вийшов з покоління, яке щойно усвідомлювало свою українську приналежність, та став шукати глибин української духовності, щоб могли віднайти призначення України у світлій майбутності [8, с. 10]. Спорідненість творів Юрія Липи з воєнною поезією відчувається у самому настрої автора. Вірші визвольних змагань палкі і ніжні, гострі і нещадні, загартовані у нерівній боротьбі.

Висновки. Отже, у поетичній спадщині митця виділяємо такі образно-символічні комплекси воєнної лірики: патріотичний, історичний, військовий. Автор у своїх поезіях реагує на мотиви, образи, ідеї, художні знахідки, архетипи та символи історизму. Орієнтація поета на історизм виявилася у використанні інтермедіальності, що притаманно ліриці Юрія Липи воєнного періоду.

Література

1. Зелененька І. «Чиї це ілюзії стенають плечима, якого народу...»: Тарас Мельничук і літературний процес 60-90-х років в Україні. Вінниця : «Едельвейс і К», 2008. 152с.
2. Липа Юрій. Вірую : Вибрані вірші; перевидання за збіркою 1938 р. / Юрій Липа; Післяслово М. Комариці. Львів : Каменяр, 2013. 116 с.
3. Література на полі медій : зб. наук. праць / за ред. Т. Гундорової та Г. Сиваченко. Київ : Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка, 2018. 633 с.
4. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 752 с.
5. Маценка С. Партитура роману : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 526 с.
6. Мацяк О. Синтез мистецтв у прозі Ольги Кобилянської : проблема самототожності письменниці :

автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.. філол. наук : спец. 10.01.01 «Українська література». Львів, 2006. 21 с.

7. Мельник Я. Художня література як міф. Зарубіжна література в навчальних закладах. 2001. № 6. С. 33–35.

8. Яременко В. Вартовий. Липа Ю. Суворість : поезії, новели. Київ : Укр. письменник, 2015. С. 5–23.

Кухарчук Аліна – здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси – поезія Юрія Липи міжвоєнного та воєнного періодів.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української літератури Зелененька А. І.

Аліна Дробасюк

ДЖЕРЕЛА ПОЕЗІЇ ЛЕОНІДА МОСЕНДЗА

Творча постать Леоніда Мосендза (1897-1948) – прозаїка, поета, літературознавця, хіміка, політика – майже не досліджена. Спорадичні публікації, що розглядають його прозаїчну, поетичну спадщину, не відображають загальної картини, не дозволяють систематично, панорамно побачити й оцінити його літературну творчість. Окремі аспекти творчої палітри поета Леоніда Мосендза визначено у літературно-критичних виступах Дмитра Донцова, Михайла Мухіна, Юрія Клена, Ярослава Гординського, Святослава Гординського, Євгена Маланюка, Л. Нигрицького (Григор Лужницький), Володимира Шелека, Юрія Шелека, Остапа